

Письменний Віталій
доктор економічних наук, доцент
професор кафедри економіки та фінансів
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна
Романюк Марія
студентка групи ПФМ-51
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

Vitalii Pysmennyi
Doctor of Sciences (Economics), Docent
Professor of the Economics and Finance Department
Ternopil Ivan Puluj National Technical University
Ternopil, Ukraine
Maria Romanyuk
Student of the group ПФМ-51
Ternopil Ivan Puluj National Technical University
Ternopil, Ukraine

СУЧАСНИЙ СТАН КРЕДИТУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ **CURRENT STATE OF LENDING TO NATURAL PERSONS IN UKRAINE**

Умови економічної та соціальної нестабільності, породжені російсько-українською війною, роблять банківські кредити особливо актуальними для фізичних осіб. Вони дають змогу задовольняти споживчі потреби, коли власних ресурсів немає або їх недостатньо через втрату роботи, житла й інші збитки від війни. Різні види кредитів можуть бути використані для купівлі необхідних товарів, оплати послуг, ремонту або придбання нерухомості, навчання дітей, а також будь-яких інших цілей, що сприяє підвищенню рівня життя населення.

Використання фізичними особами кредитних ресурсів має декілька суттєвих переваг. По-перше, вони дозволяють громадянам отримати швидкий доступ до необхідних благ навіть в умовах обмежених фінансово-економічних можливостей. По-друге, їх видача може забезпечити зростання попиту на товари та послуги, що своєю чергою підтримує внутрішній ринок і сприяє стабілізації економіки. По-третє, кредити можуть допомогти знизити соціальну нерівність, оскільки надають доступ до фінансових можливостей тим верствам населення, які раніше мали низькі доходи.

Спершу розглянемо стан кредитування фізичних осіб в Україні до повномасштабного російського вторгнення (табл. 1). У 2014 р. загальний обсяг позик склав 211 215 млн грн й до 2020 р. мав тенденцію до зниження. У постковідний період банківські кредити для населення зросли на 43 170 млн грн або 20,4%, що пояснюється зміною споживчих патернів і відновленням економічної активності. Причому серед їх видів найбільшу частку займали короткострокові споживчі кредити, які більшість людей використовували для задоволення тимчасових фінансових потреб або фінансування непередбачених витрат.

Російсько-українська війна відобразилася на наслідках кредитування (табл. 1). Попри те, що у 2022 р. загальний обсяг кредитів, виданих фізичним особам, становив 221 105 млн грн й у 2023 р. збільшився на 15 365 млн грн або 6,9%, питома вага «непрацюючих» кредитів у банківському секторі у 2023 р. дорівнювала 37,4%, що тільки на 0,8 відсоткових пункти нижче показника 2022 р. [1]. За даними Національного банку України, масштаби заборгованості надалі зростатимуть й у найбільш негативному прогнозі питома вага таких кредитів може сягнути понад 50% [2].

Динаміка кредитів, виданих фізичним особам, в Україні за 2014–2023 рр., млн грн*

Період	Усього	Споживчі кредити				На придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості					Інші кредити			
		усього	у тому числі за строками			усього	у тому числі за строками				усього	у тому числі за строками		
			до 1 року	від 1 року до 5 років	більше 5 років		до 1 року	від 1 року до 5 років	від 5 років до 10 років	більше 10 років		до 1 року	від 1 року до 5 років	більше 5 років
2014 р.	211 215	135 094	51 769	40 928	42 398	71 803	3 782	3 236	7 620	57 165	4 318	1 469	2 020	828
2015 р.	174 869	104 879	33 293	29 537	42 049	66 169	6 306	3 308	7 711	48 845	3 821	1 080	1 771	970
2016 р.	163 333	101 528	34 255	27 850	39 423	58 549	3 581	2 500	7 547	44 921	3 255	1 043	1 393	820
2017 р.	174 182	122 066	42 614	45 227	34 225	48 268	1 253	1 890	8 683	36 441	3 848	2 027	1 436	385
2018 р.	201 102	151 625	69 734	49 171	32 719	44 458	1 114	1 798	8 755	32 791	5 019	2 440	2 253	326
2019 р.	212 515	173 702	89 156	59 853	24 693	32 611	621	1 657	6 673	23 661	6 203	2 799	3 176	228
2020 р.	206 471	170 719	88 391	58 937	23 391	28 924	402	1 416	5 866	21 239	6 828	2 002	4 226	601
2021 р.	254 385	214 134	114 519	76 763	22 852	28 560	225	1 449	5 874	21 012	11 691	2 563	8 736	393
2022 р.	221 105	188 656	109 933	54 653	24 071	21 337	84	877	3 403	16 972	11 112	1 050	9 844	218
2023 р.	236 470	196 088	127 346	44 874	23 868	26 523	69	618	2 887	22 948	13 859	1 013	12 655	191

* Побудовано на основі даних НБУ

Вплив на кредитування фізичних осіб мають відсоткова ставка, які визначають вартість кредиту та його доступність для клієнтів. Висока ставка може робити позику важкодоступною та складною у погашенні, водночас її конкурентний розмір стимулює попит на кредити та сприяє економічній активності. Аналіз середньої відсоткової ставки за кредитами, яка у 2022–2023 рр. була навіть нижчою, ніж до повномасштабного російського вторгнення (рис. 1), свідчить про збереження рівня довіри до банківської системи, наперекір викликам, пов'язаних з війною та політичною нестабільністю.

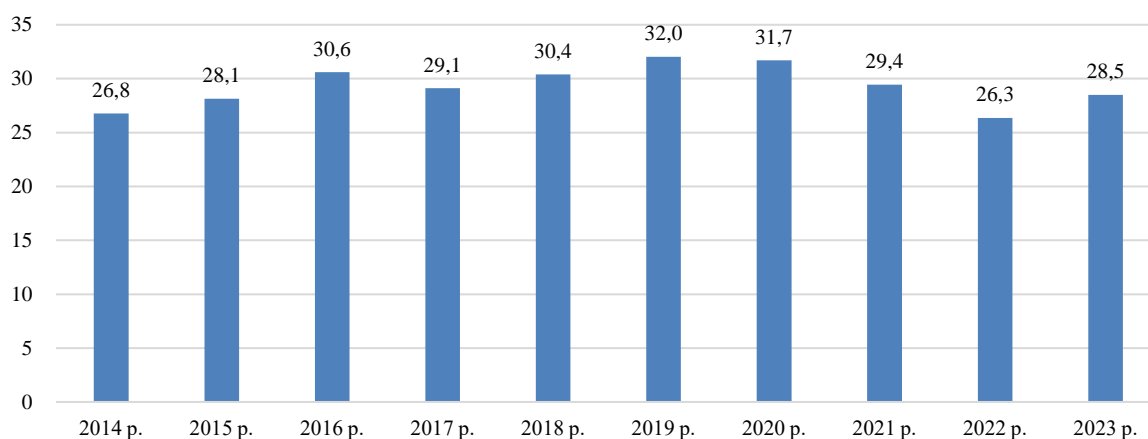

Рис. 1. Динаміка середніх відсоткових ставок за кредитами, виданих фізичним особам, в Україні за 2014–2023 рр.*, %

* Побудовано на основі даних НБУ

Зрештою, відсоткова ставка не є єдиним визначальним критерієм для позичальників – фізичних осіб. Більш важливою є щомісячна сума погашення, яка характеризує реальне фінансове навантаження на домогосподарства. Тому банки можуть застосовувати різні інструменти, зокрема триваліші терміни оплати й гнучку систему погашення кредитних зобов'язань. Такий підхід до кредитування дає змогу зробити позики доступними та конкурентоспроможними для населення, забезпечуючи їхній фінансовий комфорт і стабільність.

Таким чином, сучасний стан кредитування фізичних осіб в Україні вказує на важливість кредитів у забезпеченні споживчих й інших потреб населення. Навіть економічна та соціальна нестабільність, породжена російсько-українською війною, не зменшили довіру до банківської системи. Ключову роль у цьому відіграв НБУ в частині впровадження ефективних регуляторних механізмів і моніторингу. Прогнозується, що в повоєнний період обсяг кредитування буде збільшуватися як адекватна реакція на зростання економічної активності та поліпшення споживчих настроїв населення.

Перелік використаних джерел:

1. НБУ: Частка непрацюючих кредитів у банках за 2023 рік скоротилася до 37,4%. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/-nbu-chastka-nepracyuyuchih-kreditiv-u-bankah-za-2023-rik-skorotilasya-do-374.html>
2. Михайлов І. Коли державні банки зможуть продавати проблемні кредити без проблем? URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/04/24/712835/>